

УДК 342.9 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2024.4.6>**Бондар Д. В.,**кандидат наук з державного управління, ректор
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ, НАПРЯМІВ ТА СПОСОБІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Наукова публікація присвячена аналізу системи принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

За результатами проведеного дослідження виділяються загальні та спеціальні принципи правового регулювання у вказаній сфері суспільних відносин. До переліку спеціальних принципів правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності пропонується додати принципи оперативності та координації.

До актуальних напрямів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності віднесено: правове врегулювання розробки та функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту; адміністративно-правову регламентацію розробки, поширення, а також порядку адміністрування і використання мобільного застосунку, призначеного для мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів у випадку загрози виникнення чи безпосереднього виникнення надзвичайної ситуації; адміністративно-правове врегулювання питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення розробки та функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту та мобільного застосунку, призначеного для мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів у випадку загрози виникнення чи безпосереднього виникнення надзвичайної ситуації; адміністративно-правове врегулювання порядку використання технології штучного інтелекту у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Зазначається, що в процесі адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності більшою мірою використовуються такі способи правового регулювання як заборони та зобов'язання, проте це не виключає наділення суб'єктів владних повноважень певними дискреційними повноваженнями, зокрема, щодо використання технології штучного інтелекту.

Формулюється висновок про перспективність подальшого дослідження даної тематики з метою розробки конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства України.

Ключові слова: *принципи, напрями, способи, методи, правове регулювання, інформаційні технології, безпека життєдіяльності, мобільний застосунок, штучний інтелект, інформаційно-телекомунікаційна система, цивільний захист.*

Bondar D. V. System of principles, directions and methods of administrative and legal regulation of the use of information technologies in the sphere of ensuring life safety

Abstract. The scientific publication is devoted to the analysis of the system of principles, directions and methods of administrative and legal regulation of the use of information technologies in the field of ensuring life safety.

According to the results of the conducted research, general and special principles of legal regulation in the specified sphere of public relations are distinguished. It is proposed to add the principles of efficiency and coordination to the list of special principles of legal regulation of the use of information technologies in the field of ensuring life safety.

The current directions of administrative and legal regulation of the use of information technologies in the field of ensuring life safety include: legal regulation of the development and functioning of a unified information and telecommunications system of civil protection; administrative and legal regulation of the development, distribution, as well as the procedure for administration and use of a mobile application intended for the mobilization of human and material and technical resources in the event of a threat of occurrence or the immediate occurrence of an emergency; administrative and legal regulation of the issue of financial and material

and technical support for the development and operation of a unified information and telecommunications system for civil protection and a mobile application designed to mobilize human and material and technical resources in the event of a threat of or immediate occurrence of an emergency; administrative and legal regulation of the procedure for using artificial intelligence technology in the field of ensuring life safety.

It is noted that in the process of administrative and legal regulation of the use of information technologies in the field of ensuring life safety, such methods of legal regulation as prohibitions and obligations are used to a greater extent, however, this does not exclude granting subjects of power certain discretionary powers, in particular, regarding the use of artificial intelligence technology.

A conclusion is formulated on the prospects of further research into this topic in order to develop specific proposals for amendments to the current administrative legislation of Ukraine.

Key words: *principles, directions, methods, legal regulation, information technologies, life safety, mobile application, artificial intelligence, information and telecommunications system, civil protection.*

Актуальність теми. Забезпечення безпеки життєдіяльності населення є одним із пріоритетних напрямів державної політики, адже сучасне суспільство стикається із новими загрозами природного, техногенного, соціального та воєнного характеру. Так, значну загрозу безпеці життєдіяльності становить глобальне потепління, внаслідок якого значно збільшується кількість природних катаклізмів, що в свою чергу призводить до виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із землетрусами, повеннями, селями, пожежами тощо. Розвиток високотехнологічного виробництва, його масштабування призводить до збільшення кількості техногенних аварій (катастроф), які призводять до виникнення надзвичайних ситуацій на значних за розміром територіях (як приклад – це аварії на атомних електростанціях, хімічних виробництвах тощо). В свою чергу збільшення щільності населення в мегаполісах внаслідок індустріалізації та урбанізації веде до збільшення кількості соціальних конфліктів, майнового розшарування суспільства і, як наслідок, виникнення протестів та революційних ситуацій, які часто супроводжуються погромами, сутичками із силовими структурами, що порушує нормальний уклад життя громадянського суспільства. Нарешті, поглиблення ідеологічних, світоглядних розбіжностей (суперечностей), а також боротьба за природні та економічні ресурси призводять до загострення старих та появи нових воєнних конфліктів, наслідком яких є значні руйнування критичної інфраструктури, жертви серед цивільного населення, введення в державі воєнного стану.

Водночас значно покращити механізм забезпечення безпеки життєдіяльності дозволяють сучасні інноваційні інформаційні техно-

логії, до яких відносяться: програмне забезпечення, автоматизовані системи ліквідації надзвичайних ситуацій, мобільні застосунки, технологія штучного інтелекту тощо.

Крім того, слід зазначити, що застосування інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності потребує детального адміністративно-правового врегулювання з метою стандартизації відповідних цифрових інструментів (забезпечення сумісності програмного забезпечення), поширення позитивного досвіду їх використання, а також запобігання випадкам несанкціонованого доступу до відповідних автоматизованих інформаційних систем.

Вищезазначеним обґрунтовується актуальність дослідження системи принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Питанням забезпечення безпеки життєдіяльності приділяють увагу науковці з різних галузей наукового знання. З останніх досліджень присвячених вказаній тематиці варто виділити роботи таких відомих науковців як Ф. Апшай, Т. Гринюк, К. Марченко, О. Оришак, О. Остапенко, О. Халак, О. Хитра, О. Чекригін та інші дослідники.

Правове регулювання використання інформаційних технологій (цифровізації) у різних сферах суспільного життя досліджували такі відомі науковці як М. Бабики, В. Бевзенко, Д. Біленька, О. Берназюк, М. Віхляєв, О. Гунбіна, К. Дубова, С. Єсімов, Т. Ковальова, Т. Коломоєць, О. Комаров, А. Комзюк, А. Краковська, І. Лопушинський, К. Оксютенко, А. Омельченко, М. Серебро, Р. Стефанчук, І. Тищенко та інші.

Проте, питання системи принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності ще не було предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує необхідність підготовки даної публікації.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження системи принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Методологія даної публікації традиційно об'єднує три групи методів наукового пошуку. Першу групу складають філософські методи дослідження, а саме, метод діалектики, його закони та прийоми, а також метод метафізики. Серед загальнонаукових методів дослідження (друга група методів) більшою мірою застосовуються прийоми логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння), системний та структурно-функціональний методи. Третю групу складають спеціально-юридичні методи дослідження, серед яких більшою мірою застосовується формально-юридичний метод.

Результати дослідження. Перед початком дослідження системи принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід встановити ступінь наукової розробленості даної тематики.

З останніх досліджень у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності варто відзначити наукові публікації Л. Воловик та К. Ковальської «Безпека життєдіяльності населення в умовах глобалізації» [1], А. Вороніна «Сучасні проблеми безпеки життєдіяльності» [2], М. Завадської та Є. Осипенка «Забезпечення безпеки життєдіяльності людини в умовах екстремальних ситуацій» [3], Л. Калашнікової «Безпека життєдіяльності як предмет соціологічного аналізу: уточнення змісту поняття» [4], А. Качинського «Безпека життєдіяльності особи, суспільства та держави: порогові умови» [5], А. Полєжаєва та С. Ковжого «Особливості системи «Безпека життєдіяльності людини» як об'єкта управління» [6].

Із останніх досліджень у сфері організації публічного управління та правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід відзначити публікації Ф. Апшая та О. Халака «Аналіз правових засад безпеки життєдіяльності» [7], В. Глухої та А. Помази-Пономаренко «Нормативно-правове забезпечення державного управління сферою безпеки життєдіяльності» [8], А. Денисової «Напрями адміністративного нагляду у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності населення: питання систематизації» [9], О. Остапенка «Адміністративно-правова природа безпеки населення України» [10].

З останніх досліджень, присвячених правовому регулюванню інформаційних відносин, включаючи адміністративно-правові засади інформатизації, використання цифрових інструментів, слід відзначити праці Д. Біленської «Адміністративно-правове регулювання інформаційних відносин в Україні» [11], С. Єсімова «Використання інформаційних технологій як предмет адміністративно-правового регулювання» [12], О. Кузьменко, В. Чорної та С. Островського «Правове регулювання запровадження та використання штучного інтелекту» [13], А. Омельченка «Суспільні відносини у сфері цифровізації як предмет правового регулювання» [14].

Проте, дослідженню принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності приділено ще недостатньо уваги.

Водночас використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності дозволяє значно оптимізувати процеси мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а також забезпечити функціонування автоматизованих систем попередження та ліквідації самих надзвичайних ситуацій та негативних факторів, які сприяють їх виникненню.

Також слід підкреслити, що використання інформаційних технологій у вказаній сфері суспільних відносин потребує детального правового регулювання з метою недопущення їх використання з протиправною метою або з порушенням порядку застосування, що

може призвести до негативних наслідків або нульового результату в процесі практичної реалізації.

В свою чергу, правове регулювання будь-яких суспільних відносин має базуватися на фундаментальних принципах права, що забезпечує правильне розуміння правової матерії, а також правильний вибір методів та способів правового регулювання конкретних суспільних відносин.

Принципи права так чи інакше досліджують всі науковці у сфері юриспруденції, адже принципи права є його фундаментальними, вихідними ідеями і кожне наукове дослідження має спиратись на основоположні правові принципи. Із наукових робіт, які безпосередньо присвячені принципам права слід виділити роботи А. Колодія «Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація» [15], С. Погребняка «Основоположні принципи права (змістовна характеристика)» [16], С. Сунегіна «Основоположні принципи права: загальна характеристика та деякі аспекти реалізації» [17], О. Уварової «Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика» [18].

Так, на думку А. Колодія, принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності, є основопорядковими із сутністю права та утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу. Принципи права спрямовують і надають синхронності всьому механізмові правового регулювання суспільних відносин. Саме принципи права є критерієм законності та правомірності дії громадян і посадових осіб, адміністративного апарату і органів юстиції [15, с. 43].

До загальних принципів права науковці відносять принципи верховенства права, законності, рівності всіх перед законом та судом, справедливості, презумпції невинуватості, невідворотності юридичної відповідальності тощо. Причому принцип верховенства права включає в себе три принципи: верховенства ратифікованих норм міжнародного права над нормами національного права, верховенство

норм Конституції над нормами інших нормативно-правових актів, верховенство прав і свобод людини в системі правових цінностей.

Крім того, враховуючи публічно-правовий характер правовідносин, пов'язаних із використанням інформаційних технологій у сфері цивільного захисту та забезпечення безпеки життєдіяльності, окремо слід назвати принципи адміністративного права, на яких повинна ґрунтуватись діяльність органів публічної адміністрації, які реалізують державну політику у сфері цивільного захисту. Це зокрема принцип належного урядування, який включає в себе принципи: забезпечення участі в ухваленні рішень і належного реагування; відкритості і прозорості; доброчесності й етичної поведінки; ефективності, компетентності і спроможності; відкритості до змін; сталості та довгострокової орієнтованості; поваги до прав людини; забезпечення соціальної згуртованості і підзвітності.

Також слід згадати принцип субординації, який передбачає чітку ієрархічну підпорядкованість нижчих органів публічної адміністрації вищим.

Особливе значення в адміністративному праві має принцип законності, який передбачає, що органи публічної адміністрації зобов'язані діяти за формулою: «заборонено все, крім того, що прямо дозволено законом», яка відображена в положенні ст. 19 Конституції України: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України».

Спеціальні принципи права, які характерні для певної галузі права, як правило закріплюються на рівні профільного законодавства. Відповідно, принципи правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності містяться в кодексах, законах та підзаконних нормативно-правових актах, які встановлюють правові засади цивільного захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій, а також в нормативно-правових актах, які регулюють інформаційні відносини, процеси цифровізації тощо.

Так, у відповідності до розділу I «Загальні положення та основні принципи захисту населення і територій» Концепції захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, схваленої указом Президента України від 26 березня 1999 р. № 284/99, до принципів захисту населення і територій віднесено:

- принцип безумовного примату безпеки, відповідно до якого концепція прогресу поступається місцем концепції безпеки;

- принцип ненульового (прийнятного) ризику, який полягає в намаганні досягти такого рівня ризику на підприємствах, який можна було б розглядати як прийнятний, причому його параметри мають бути обґрунтовані;

- принцип плати за ризик. Розмір плати залежить від потенційної небезпеки техногенних об'єктів і є пропорційним величині можливого збитку. Ця плата може бути розумним самообмеженням споживання суспільства. Ці кошти спрямовуються на створення системи попередньої безпеки та підвищення оплати на виробництвах, де не повною мірою забезпечується безпека (наприклад, вугільні шахти), а також на певні виплати за ризик, що мають стимулювати проведення заходів, спрямованих на забезпечення безпеки;

- принцип добровільності, згідно з яким ніхто не має права наражати людину на ризик без її згоди;

- принцип невід'ємного права кожного на здорове довкілля. Це право має бути гарантоване і захищене законом. Даний принцип передбачає обов'язки фізичних і юридичних осіб забезпечувати таке право і проводити свою діяльність так, щоб не завдавати шкоди довкіллю;

- принцип правової забезпеченості передбачає, що всі аспекти функціонування системи захисту населення і територій регламентуються відповідними законами та іншими нормативно-правовими актами;

- принцип свободи інформації щодо безпеки людини полягає в урахуванні громадської думки під час вирішення питань щодо будівництва небезпечних підприємств;

- принцип раціональної безпеки передбачає максимально можливе економічно

обґрунтоване зниження ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій і пом'якшення їх наслідків;

- принцип превентивної безпеки – максимально можливе значення ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій;

- принцип необхідної достатності і максимально можливого використання наявних сил і засобів визначає обсяг заходів щодо захисту населення і територій у разі загрози надзвичайних ситуацій [19].

Водночас, згідно з ч. 1 ст. 7 «Основні принципи здійснення цивільного захисту» Кодексу цивільного захисту України, цивільний захист здійснюється за такими основними принципами:

- гарантування та забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров'я та власності, а також виконання у воєнний час норм міжнародного гуманітарного права;

- комплексного підходу до вирішення завдань цивільного захисту;

- пріоритетності завдань, спрямованих на рятування життя та збереження здоров'я громадян;

- максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

- централізації управління, єдиначальності, підпорядкованості, статутної дисципліни Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, аварійно-рятувальних служб;

- гласності, прозорості, вільного отримання та поширення публічної інформації про стан цивільного захисту, крім обмежень, встановлених законом;

- добровільності – у разі залучення громадян до здійснення заходів цивільного захисту, пов'язаних з ризиком для їхнього життя і здоров'я;

- відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту;

- виправданого ризику та відповідальності керівників сил цивільного захисту за забезпечення безпеки під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт [20].

Окремо слід виділити принципи інформаційних відносин, які необхідно враховувати в процесі правової регламентації використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Так, у відповідності до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про інформацію», основними принципами інформаційних відносин є: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя [21].

Крім того, у відповідності до ст. 4 Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» державне регулювання та управління у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг здійснюється на засадах: забезпечення принципу верховенства права у процесі електронної ідентифікації та надання електронних довірчих послуг; створення сприятливих та конкурентних умов для розвитку та функціонування сфер електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; забезпечення захисту прав і законних інтересів користувачів послуг електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; відповідності вимог до електронної ідентифікації та надання електронних довірчих послуг національним, європейським та міжнародним стандартам; забезпечення інтероперабельності та технологічної нейтральності технічних рішень, а також недопущення їх дискримінації; забезпечення захисту персональних даних, що обробляються у процесі електронної ідентифікації та надання електронних довірчих послуг тощо [22].

Таким чином, в процесі правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності необхідно спиратись як на загальноправові, так і спеціальні правові принципи, які містяться в Кодексі цивільного захисту населення України, законах та підзаконних актах, якими врегульовано різні аспекти захисту населення і територій у разі

виникнення надзвичайних ситуацій, а також враховувати принципи права, які описані в нормативно-правових актах, якими врегульовано інформаційні відносини, зокрема, відносини у сфері використання інформаційних (цифрових) технологій.

До перелічених вище спеціальних принципів правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід додати принципи оперативності та координації. Так, принцип оперативності передбачає своєчасне нормативне врегулювання використання останніх досягнень у сфері цифровізації для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків. Принцип координації означає узгодження змісту нових нормативно-правових актів з питань забезпечення безпеки життєдіяльності із уповноваженими посадовими особами Міністерства цифрової трансформації України та прийняття спільних наказів у разі доцільності або необхідності використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності в цілому та захисту населення і територій у разі виникнення надзвичайної ситуації зокрема.

До актуальних напрямів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід віднести:

– адміністративно-правове врегулювання розробки та функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту, яка буде включати, серед іншого, інтерактивну мапу захисних укриттів (з можливістю побудови маршруту слідування для особи з урахуванням геолокації), місць локалізації надзвичайних ситуацій та їх наслідків (за виключенням місць прильотів ворожих ракет та безпілотних літальних апаратів), а також інформаційну базу суб'єктів забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності;

– адміністративно-правову регламентацію розробки, поширення (популяризації), а також порядку адміністрування і використання мобільного застосунку, призначеного для мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів у випадку загрози виникнення

чи безпосереднього виникнення надзвичайної ситуації;

- адміністративно-правове визначення системи суб'єктів використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності, які будуть здійснювати адміністрування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту, а також здійснювати оперативне обслуговування (керування центром управління) мобільного застосунку, призначеного для мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів у випадку загрози виникнення чи безпосереднього виникнення надзвичайної ситуації;

- адміністративно-правове врегулювання питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту, мобільного застосунку для мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів у разі загрози виникнення або безпосереднього виникнення надзвичайної ситуації, а також питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення суб'єктів, які на добровільних засадах будуть залучатись до ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків;

- адміністративно-правове врегулювання порядку використання технології штучного інтелекту у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Наведений перелік актуальних напрямів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності не є вичерпним, адже майже щодня з'являються нові інноваційні інформаційні технології, які потребують правового регулювання та можуть бути використані у різних сферах суспільних відносин, включаючи забезпечення безпеки життєдіяльності.

Щодо способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід зазначити, що, враховуючи публічний характер вказаних правовідносин, для їх врегулювання більшою мірою застосовуються заборони та зобов'язання в рамках імперативного методу правового регулювання (який є характерним для адміністративного

права). Суб'єкти владних повноважень органів публічної адміністрації повинні діяти у відповідності до спеціально-дозвільного принципу правового регулювання, згідно з яким суб'єктам владних повноважень дозволено лише те, що прямо передбачено законом.

До прикладу – органи публічної адміністрації зобов'язані використовувати лише ліцензоване програмне забезпечення, зокрема, операційні системи та антивірусні програми встановленого зразка з метою забезпечення сумісності програмного забезпечення, запобігання виникненню конфліктів між окремими програмами, а також надійного захисту інформації.

Проте пріоритетність використання імперативного методу правового регулювання в адміністративному праві не означає, що для адміністративно-правового врегулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності не можна використовувати диспозитивний та рекомендаційний методи правового регулювання, і відповідно такі способи правового регулювання як дозволи та рекомендації. Так, суб'єкти владних повноважень можуть бути наділені дискреційними повноваженнями, тобто правом самим обирати ту або іншу модель поведінки.

До прикладу – використання технології штучного інтелекту у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності наразі є дискреційним повноваженням органів публічної адміністрації, які реалізують державну політику у сфері цивільного захисту, адже питання використання технології штучного інтелекту ще не врегульовано на рівні закону чи підзаконного нормативно-правового акту, тому спроби використання вказаної інформаційної технології носять скоріше експериментальний характер і остаточне рішення у разі виникнення надзвичайної ситуації чи загрози її виникнення повинна приймати людина, зокрема, уповноважена посадова особа ДСНС чи керівник відповідного органу публічної адміністрації, підприємства, установи чи організації.

Висновки. Проведене дослідження системи принципів, напрямів та способів адміністративно-правового регулювання вико-

ристання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності дозволяє сформулювати висновок про те, що застосування інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності потребує детального адміністративно-правового врегулювання з метою стандартизації відповідних цифрових інструментів (забезпечення сумісності програмного забезпечення), поширення позитивного досвіду їх використання, а також запобігання випадкам несанкціонованого доступу до відповідних автоматизованих інформаційних систем.

Перелік спеціальних принципів правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності пропонується доповнити принципами оперативності та координації.

До перспективних напрямів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід віднести: адміністративно-правове врегулювання розробки та функціонування єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту, яка буде включати, серед іншого, інтерактивну мапу захисних укриттів (з можливістю побудови маршруту слідування для особи з урахуванням геолокації), місць локалізації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, а також інформаційну базу суб'єктів забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності; адміністративно-правову регламентацію розробки, поширення (популяризації), а також порядку адміністрування і використання мобільного застосунку, призначеного для мобілізації людських та матеріально-

технічних ресурсів у випадку загрози виникнення чи безпосереднього виникнення надзвичайної ситуації; адміністративно-правове врегулювання використання технології штучного інтелекту у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності (до прикладу – для автоматизації процесів виявлення загроз настання надзвичайних ситуацій та їх оперативної ліквідації).

Щодо способів адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності слід зазначити, що для регулювання вказаних суспільних відносин більшою мірою використовуються заборони та зобов'язання, проте суб'єкти владних повноважень можуть наділятися дискреційними повноваженнями, що обумовлює використання таких способів правового регулювання як дозвіл та рекомендація, зокрема щодо використання спеціальних мобільних застосунків для мобілізації людських та матеріально-технічних ресурсів з метою запобігання виникненню або ліквідації надзвичайних ситуацій, а також щодо використання технології штучного інтелекту (до врегулювання порядку його використання на рівні закону та підзаконних нормативно-правових актів).

Перспективність подальшого дослідження даної тематики обумовлена необхідністю розробки конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства України, а також необхідністю дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Воловик Л.М., Ковальська К.В. Безпека життєдіяльності населення в умовах глобалізації. *Молодий вчений*. 2016. № 9 (1). С. 34-37.
2. Воронін А.С. Сучасні проблеми безпеки життєдіяльності. *Нотатки сучасної науки*. 2022. № 3. С. 65-66.
3. Завадська М.М., Осипенко Є.В. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини в умовах екстремальних ситуацій. *Молодий вчений*. 2016. № 11 (1). С. 33-36.
4. Калашнікова Л.В. Безпека життєдіяльності як предмет соціологічного аналізу: уточнення змісту поняття. *Вісник Одеського національного університету. Соціологія і політичні науки*. 2017. Т. 22. Вип. 1. С. 54-65.
5. Качинський А.Б. Безпека життєдіяльності особи, суспільства та держави: порогові умови. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 2. С. 111-119.

6. Полежаєв А.М., Ковжого С.О. Особливості системи «Безпека життєдіяльності людини» як об'єкта управління. *Системи обробки інформації*. 2012. Вип. 3 (2). С. 245-247.
7. Апшай Ф.В., Халак О.В. Аналіз правових засад безпеки життєдіяльності. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2021. № 1 (15). С. 4-7. DOI: 10.15587/2523-4153.2021.228246
8. Глуха В.В., Помаза-Пономаренко А.Л. Нормативно-правове забезпечення державного управління сферою безпеки життєдіяльності. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 2. Режим доступу URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2016_2_4
9. Денисова А.В. Напрями адміністративного нагляду у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності населення: питання систематизації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 45 (1). С. 156-159.
10. Остапенко О.І. Адміністративно-правова природа безпеки населення України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2021. Вип. 30. С. 234-246.
11. Біленська Д.О. Адміністративно-правове регулювання інформаційних відносин в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 20 с.
12. Єсімов С.С. Використання інформаційних технологій як предмет адміністративно-правового регулювання. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. Ser.: Ūrid. nauki*. 2015. № 827(8). С. 24-29. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4809/yesimov3.pdf>
13. Кузьменко О.В., Чорна В.Г., Островський С.О. Правове регулювання запровадження та використання штучного інтелекту. *Київський часопис права*. 2024. № 1. С. 173-177.
14. Омельченко А.В. Суспільні відносини у сфері цифровізації як предмет правового регулювання. *Юридична Україна*. 26.12.2023. DOI 10.37749/2308-9639-2023-10(250)-5
15. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Науково-практичний юридичний журнал «Альманах права»*. 2012. Вип. 3. С. 42-46.
16. Погребняк С.П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика): монографія. Х.: Право, 2008. 240 с.
17. Сунєгін С.О. Основоположні принципи права: загальна характеристика та деякі аспекти реалізації. *Науково-практичний юридичний журнал «Альманах права»*. 2012. Вип. 3. С. 275-279.
18. Уварова О.О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика: монографія. Харків: «Друкарня МАДРИД», 2012. 196 с.
19. Про Концепцію захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій: Указ Президента України від 26 березня 1999 р. № 284/99. Дата оновлення: 26.03.1999. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284/99#Text> (дата звернення: 08.11.2024).
20. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. Дата оновлення: 21.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 08.11.2024).
21. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 27.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
22. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 01.11.2024).